

УДК: 37.091.3

Янів Вікторія Володимирівна

Аспірантка, викладач кафедри декоративно-прикладного мистецтва

Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

Імейл: v.yaniff@gmail.com

**ТЮТОРИНГ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО
МИСТЕЦТВА В КДАДПМД ІМ. М. БОЙЧУКА В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ**

***Анотація.** Проаналізовано проблему дистанційного викладання прикладних предметів на факультеті декоративно-прикладного мистецтва в умовах воєнного стану, розглянуто елементи тьюторингу та можливі варіанти його розвитку.*

***Ключові слова:** тьюторинг; мистецька освіта; інклюзивна освіта; декоративно-прикладне мистецтво.*

**TUTORING AS AN ELEMENT OF DISTANCE EDUCATION AT THE
FACULTY OF DECORATIVE AND APPLIED ARTS OF THE MYKHAILO
BOICHUK KYIV STATE ACADEMY OF DECORATIVE APPLIED ARTS
AND DESIGN**

Viktoriia Yaniv

***Annotation.** In the publication, the author analyzes the problem of remote teaching of applied subjects at the Faculty of Decorative and Applied Arts under martial law, considers the elements of tutoring, and possible options for its development.*

***Keywords:** tutoring; arts education; inclusive education; arts and crafts.*

Вступ. Дистанційне навчання як сукупність сучасних освітніх технологій дає змогу індивідуалізувати навчальний процес з урахуванням особистості «дистанційного» студента. Однак такі прикладні предмети, як «Робота в матеріалі», «Матеріалознавство», практична частина та інші творчі практики досить незручні для дистанційного викладання традиційними методами і потребують інноваційного підходу, особливо в умовах воєнного стану. Нестабільність, постійні ризики, нервові перевантаження створюють дискомфортне середовище для навчання, позбавляють студента творчої, спокійної атмосфери і не сприяють натхненню.

У таких умовах викладання і виконання проєктних завдань зазнають деформації в часі, потребують пошуків індивідуалізації навчання і нових підходів до виконання проєктних завдань. Роль викладача розширюється і розтягується в часі, бо іноді просто унеможлиблюється варіант класичного викладання в Zoom, Google Meet чи на інших платформах, зриваються графіки, порушуються розклад, етапність виконання проєктів, ускладнюється контроль за виконанням завдань. Відбувається пошук інших платформ для зв'язку і доступу до студентів та методів і підходів до викладання предмета.

Найближчою з технологій до сучасного традиційного навчання є тьюторинг. Визначальну роль у дистанційній освіті відіграє викладач, який бере на себе роль тьютора, бо саме він керує процесом навчання, організацією інформації в усіх її можливих формах і видах. Створюючи інтерактивний комунікаційний мережевий простір, виявляючи індивідуальні особливості кожного учасника, тьютор стимулює його до пошуку самостійного вирішення проблем, до самоосвіти.

Постановка проблеми, її актуальність. У дистанційному навчанні головним завданням викладача є полегшення і водночас стимулювання процесу навчання студента, тобто вміння створювати відповідну атмосферу, сприятливу інтелектуальну й емоційну обстановку на заняттях, атмосферу психологічної підтримки з урахуванням інтересів і цілей кожного студента на основі особистісних цілей, поставлених завдань, рефлексії і практичної діяльності.

Це інтерактивний процес, що ґрунтується насамперед на особистісно-орієнтованій моделі освіти, де спільна діяльність усіх учасників реалізується через співробітництво, а всі учасники діяльності переходять у позицію суб'єкта. Співробітництво стає умовою формування діалогічності і саморозвитку кожного суб'єкта в освітній діяльності.

Тож роль викладача розширюється і зачіпає сферу діяльності тьютора, обов'язки і відповідальність за результати студента зростають.

Тьютор (від англ. tutor – репетитор, наставник) – це педагог та персональний наставник, який допомагає не лише краще опанувати тему, розібратися в практичних завданнях, а й краще дати зрозуміти свої інтереси студенту, грамотно розставити пріоритети, обрати методику відпрацювання предмета. Тьютор – ключова фігура в дистанційному навчанні, що відповідає за проведення занять зі студентами. Аналізуючи досвід зарубіжних університетів, бачимо, що в більшості випадків розробник курсу і тьютор – одна і та сама особа [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші згадки про тьютора дійшли до нас із часів античної Греції, де існувала практика приватних учителів, які передавали своїм учням не лише теоретичні знання, а й практичні навички [4]. Тьютор у такому розумінні був і вчителем, і наставником, і репетитором, намагаючись вирішити всі завдання інституту освіти. Уже пізніше тьютори стали посередниками між навчальним закладом, освітньою системою та учнем. Добре розуміючи принцип організації освітнього процесу, вони допомагали досягнути балансу між потребами учня та можливостями школи.

Наприклад, у XIV столітті в Оксфорді та Кембриджі тьютори допомагали студентові визначитися з бажаною спеціальністю, скласти свій розклад (лекції проходили вільно, студенту потрібно було самостійно вирішити, заняття якого професора він відвідуватиме) [4].

Сучасне тьюторство дещо відрізняється як у кожній країні, так і в університетах і має форму приватного чи публічного явища.

Так, у системі освіти США тьюторинг має приватний характер – тьютор дає приватні уроки [2].

У Польщі, де тьюторинг теж приватного характеру, наприклад, прийнято отримувати приватні уроки перед вступом до ВНЗ – тобто це, по суті, репетиторство. Польські викладачі вишів не мають права давати приватні уроки, а от у школах учителям це дозволяється. Так, наприклад, після освітніх реформ 2018 року в Краківському економічному університеті було створено три колегії замість факультетів і в двох із них практикується тьюторинг. У Польщі тьютор має бути сертифікованим, і такий сертифікат видає поки що лише один університет – Вроцлавський педагогічний [4].

У Британії та Ірландії в середній та вищій школі тьюторинг має публічний характер, але є і приватні тьютори, які спілкуються з групами як у кількості одного – п'яти, так і в кількості до 30 студентів. Також практикується тьюторинг один на один зі студентом. Так, Кембриджський та Оксфордський університети практикують тьюторинг у групах із шести – восьми осіб [4].

Головна ідея тьюторингу в Оксфордському університеті така: «З метою розвитку індивідуальних здібностей студента, вміння думати в глибину предмета й оперувати з більшою впевненістю, використовуючи свої техніки і методології, в розрахунку на те, що процес буде сприяти більшому розумінню дисципліни як з боку студента, так і з боку тьютора».

Спрямований на розкриття творчого потенціалу студентів, оцінювання ними своїх здібностей, процес тьюторингу допомагає глибше розуміти предмет із навчальної дисципліни; студенти мають розвинути здоровий скептицизм до літератури, що є найціннішою рисою. Вони перетворюються на критиків викладеного матеріалу. Студенти навчаються синтезувати думку, користуючись загальнодоступними джерелами. Вчаться обирати правильні джерела інформації, формулювати власну думку щодо теми [4].

В Україні тьюторство довгий час було (а частково залишається й нині) неформальною або інноваційною практикою. І хоча схожі з тьюторством ідеї лунали ще в радянсько-український період, як самостійне педагогічне явище

воно сформувалося лише наприкінці ХХ століття, коли у фокус дослідників потрапили особливості роботи педагога в умовах дистанційного навчання.

Сучасне українське тьюторство переживає період інтенсивного зростання, теоретичного та практичного осмислення. У 2011 році було сформовано Тьюторську асоціацію України [11], а вже в 2016-му проведено науково-педагогічний експеримент МОН «Школа тьюторської майстерності» [2]. Хоча тьюторство набирає обертів і має значний потенціал, нині в Україні його зустріти дуже непросто. На практиці воно впроваджене і працює лише в окремих (переважно приватних) школах, де популярністю користуються, наприклад, такі напрями, як коучинг, менторство, тренінги.

Але ця проблема актуальна не лише в нашій країні, педагоги всього світу давно ставлять питання: чому уніфікована освіта не працює? Щоб добитися максимальної користі від освіти, особливо в часи українських реалій, освітній курс необхідно серйозно адаптувати до особливостей, потреб та можливостей конкретного студента, впроваджувати якщо не індивідуальну, то індивідуалізовану та гнучку програму.

Мета статті, методи дослідження. Сучасний тьютор – це ланка, яка поєднує освітню систему, навчальний заклад, конкретного учня та допомагає зробити навчання більш ефективним та комфортним. Такий педагог допомагає студенту визначитися зі своїми прагненнями, цілями та майбутньою спеціальністю, опанувати програму, підтримує та спрямовує студента впродовж усього періоду навчання. З іншого боку, саме він може допомогти адаптувати програму для студента, допомогти більше дізнатися з профільного або цікавого предмета, заповнити прогалини в навчанні, скерувати в напрямі вирішення завдань, підтримати в самонавчанні.

Місце тьютора в сучасній парадигмі української, особливо прикладної мистецької освіти, часто дещо роздрібнене і покладене на плечі кураторів, викладачів та залежить від того, чого саме не вистачає конкретному навчальному закладу та його студентам: додаткових занять, профорієнтації,

виконання практичних завдань, досліджень тощо, адже підтримка тьютора є незамінною і в питаннях соціалізації, тайм-менеджменту та мотивації.

Отже, можна виділити такі основні завдання тьюторингу на факультеті декоративно-прикладного мистецтва:

– участь самого студента в побудові особистісно-значущого змісту, що забезпечується можливістю вільного вибору навчальних модулів курсу;

– створення продуктивного освітнього поля, можливостей для творчості, активності, самостійності, доступ до майстерень;

– облаштування творчого простору (майстерень) виходом в інтернет-простір, розширення меж комунікацій; забезпечення системою спілкування між учасниками навчання (форум, чат, пошта, месенджери);

– послідовність у змісті, можливість обліку ситуативних моментів і розширення їхніх можливостей із використанням суб'єктивного досвіду самих студентів.

Взаємодія студента з викладачем на дистанційному курсі з предметів декоративно-прикладного мистецтва має свої особливості. Викладач навчає студента шукати знання, керує процесом їх засвоєння, допомагає, контролює, “супроводжує” протягом усього навчального процесу, звертає увагу на полегшення для студентів процесу ознайомлення з інформаційним середовищем, сприяє підсилению ефективності роботи тих, хто навчається. Зворотним процесом інформаційного відгуку від студентів є фото, відеозвіти процесу та результату роботи, що потребує навичок мультимедійного характеру.

Результати дослідження. Саме педагог-тьютор організовує використання слухачами другого блоку дидактичної підсистеми дистанційної освіти – використання традиційної та електронної пошти, телефону, аудіо- і відеоконференцій, класрумів тощо. Інакше кажучи, педагог-тьютор стає ключовою фігурою в дистанційній освіті, він безпосередньо відповідає за проведення занять зі студентами та виконання ними поставлених завдань в

умовах, коли і студенти, і викладачі можуть фізично перебувати в різних куточках країни або за її межами.

На думку Наталії Дем'яненко, «тьюторство – професія, якої ніби ще немає, але вона визріває у вищій школі як методичний супровід самостійної роботи, створення індивідуальних освітніх програм, індивідуальне навчання-консультування» [3].

Тьютор повинен бути водночас і менеджером освітнього процесу, і традиційним викладачем, і управлінським консультантом, і досвідченим користувачем комп'ютерних інформаційних технологій. При цьому тьютор повинен добре опанувати не лише сам предмет і специфіку дистанційної освіти, а й продемонструвати свої управлінські та педагогічні навички. Також тьютор має бути компетентним у певній галузі, методиці дистанційного навчання зі спеціального курсу, спеціальних методичних розробок із теми конкретного тьюторіалу, моніторингу перевірки завдань тощо [9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи досвід роботи викладачів факультету декоративно-прикладного мистецтва Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука в умовах воєнного стану, можна констатувати, що відбувся симбіоз викладача і тьютора – це нова спеціалізація професійно-педагогічної діяльності викладача, яка виникає і функціонально реалізується в принципово нових умовах організації навчального процесу, що виникла внаслідок вимушеного активного використання нових і відомих інформаційно-комп'ютерних та мобільних технологій, пошуку задоволення інформаційно-освітніх потреб студентів та збереження освітнього процесу в непростий для країни час. Функції, властиві традиційному викладачу, при цьому не втрачаються, але особливості змісту роботи й обов'язки на перший план висувають: консультативну функцію щодо допомоги студенту в упорядкуванні програми проходження курсу та отриманні освіти взагалі, у стеженні за виконанням студентом навчального плану; менеджерську функцію, що відтворюється в упорядкуванні загального та індивідуального графіка

навчального процесу з навчального курсу, за яким він працює з групою чи індивідуально, керівництві та мотивації студентів; фасилітативну (підтримувальну) функцію, що виявляється в налагодженні та підтримці інформаційних зв'язків і взаємодії між студентами та іншими учасниками дистанційної освіти, урегулюванні різних проблем, розв'язанні конфліктів, адаптації студентів до нової форми навчання. Виконання цих функцій потребує певних знань і вмінь, формування яких не передбачено змістом традиційної підготовки викладача і особистісних якостей, які нині не мають підтримки в процесі становлення викладача як професіонала. Викладач-тьютор змушений під впливом ситуації опановувати нові компетенції, зумовлені особливістю організації дистанційної освіти, виконувати новітні педагогічні ролі.

Література

1. Акініна Н. Тьюторство як технологія / Н. Акініна // Освіта. – 2016 – 13 квітня. – № 13–14. – С. 7
2. Всеукраїнська науково-практична конференція «Школа тьюторської майстерності: здобутки і перспективи» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2021/10/18/vseukrains-ka-naukovo-praktychna-konferentsiia-shkola-t-iutors-koi-maysternosti-zdobutky-i-perspektyvy/>.
3. Дем'яненко Н.М. (2016). Тьюторство у вищій школі: від концептуального обґрунтування до впровадження // Освіта. – 2016 – 13 квітня. – № 13–14. – С. 6
4. За матеріалами курсів Краківського економічного університету, 2023 р. Лекція професора Яцека Кліха. Тьюторинг.
5. Історико-педагогічний аналіз становлення тьюторства в освіті України / К.П. Осадча // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2017. – № 4. – С. 395–401.
6. Мелюхіна Н.Є. Місце та роль тьютора в системі дистанційної освіти [Електронний ресурс] / Мелюхіна Н.Є. – Режим доступу: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/4/51.pdf>.

7. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Твердохлебова Н.Є. Роль викладача в системі дистанційного навчання [Електронний ресурс] / Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Твердохлебова Н.Є – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/161788701.pdf>.

8. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики [Електронний ресурс] // Монографія – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/4977/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_2009.pdf.

9. Смікал Вікторія Олексіївна. Діяльність тьютора в системі дистанційного навчання [Електронний ресурс] / Смікал Вікторія Олексіївна – Режим доступу: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3307/3224>.

10. Тьютор [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%8C%D1%8E%D1%82%D0%BE%D1%80>.

11. ГО «Тьюторська асоціація України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/c/38930860>.